

Culisele chestiunii naționale în anii nouăzeci

Încerc să reconstitui o conferință, pe care a trebuit să o pregătesc, pe care am ținut-o - fără tragere de inimă - și a cărei mapă cu materiale și însemnări nu o mai găsesc.

La München se țineau, probabil anual, conferințe privind contextul istoric și cultural, sub auspiciile Bisericii Unite și mulțumită Monseniorului Octavian Bârlea; la una participasem întâmplător, atunci când a fost ținută de muzicianul Cornel Ionescu, cu care mă lega o frumoasă prietenie, de care îmi amintesc des și cu plăcere; a rămas cumva ca împietrită, datorită destinelor noastre extrem de diferite din ultimii 25 de ani. M-a surprins atunci faptul că în sală era șușoteală și o mare forfotă, în vreme ce Cornel încerca să marcheze câteva puncte cardinale morale și politice, impuse de schimbările politice de la București. Nu a reușit să se impună. Până să fi murit, cuvântările erau ținute de regulă de dl. I.V. Emilian (cuzist, directorul ziarului „Stindardul”), o personalitate marcantă a exilului, trecut prin școlile retorice antebelice. Atunci când vorbea el, nimeni nu cuteza să sufle în sală. Realitatea este că nici eu n-am reușit să depășesc acest impediment, conferința mea a fost, din câte îmi amintesc, un eșec total. Diferența de netăgăduit dintre un fost ofițer cu funcții de comandă în vechea armată regală și niște artiști aplecați să priceapă și să transmită nuanțe fine și complicate. Cornel este un interpret recunoscut la muzicuță, instrument care tocmai ajunsese, prin evoluțiile recente pe atunci din direcția beat și pop, la o mare răspândire, dar care nu se poate compara în nici un caz cu fanfara militară.

Decembrie 1989 m-a prins total descoperit existențial. Tocmai începusem să fac un curs de computer la Centrul de calcul al Universității, fiind de peste zece ani un fel de „asistent onorific” al romanistului Johannes Hubschmid. Participarea era limitată numeric, eu îl ajutam pe profesor, când mai publica câte o etimologie românească, așa că la curs am intrat de fapt pe locul care i se cuvenea din oficiu lui. Munca la teza de abilitare despre exilul lui Caragiale era „pusă la congelator”. În ultimii ani fusesem obligat să schimb macazul și să devin, *learning by doing*, un biet arhivar comunal. Opt ore pe zi citeam sau făceam ordine în acte adunate de secole; muncă de fapt

foarte interesantă, care-mi oferea în același timp o distanțare în raport cu tema mea academică, care făcea și ea, foarte des, referință socio-istorică și -politică.

Mi se pare azi de-a dreptul straniu, când evoc că, pe atunci, nu existau PC-uri! Puteai însă să intri în calculatorul central al universității, care deservea administrația și bibliotecile, programul se numea Waterloo, și Waterloo a fost pentru mine, definitiv și irevocabil. Nu voi uita niciodată cerul sângeri, în dimineața de după alungarea dictatorului. Salvarea informatică a venit și ea, din păcate cu mulți ani prea târziu.

Dl. Vasile C. Dumitrescu, părintele meu jurnalistic de la "Curentul", a insistat să țin conferința și până la urmă m-am pus la treabă, însă fără entuziasm. Axa urma să fie un text caragialian, căruia nu i s-au prea dedicat studii nici în ultimele decenii, darămite în epoca comunistă: vezi titlul de sus. Țin minte că motivația mea primordială a fost ideea ardelenismului, care începuse să fie tratată în mediile academice, mai ales de către colegii de naționalitate maghiară; încă nu apărusese "Istoria Transilvaniei", făcută la Budapesta de Bela Köpeczi, sub regie de partid. Pentru a prezenta publicului textul Conului Iancu, țin minte că am povestit despre acțiunea lui Constantin Stere, trimis de liberali să vadă la fața locului cum procedează agricultorii români din zona Aradului. Cu siguranță că am trecut, după încadrarea în epocă a „Memorandumului”, la contextul biografic al clasicului nostru, la cei veniți de peste munți: Maiorescu, Eminescu și Slavici, sprijinitori, prieteni de nădejde. Înainte de a se fi auto-exilat la Berlin, Caragiale a tatonat terenul la Brașov și la Cluj. Nu mai știu exact cât de mult m-am referit la cele publicate încă din 1982, pornind de la romanul lui Emanoil Bucuța „Capra neagră”, în care am analizat pe larg pagini memorabile privind-l pe exilat față-n față cu ardelenii.

Crezul meu profesional se întemeiază întotdeauna *pe și în textul* pe care îl propun. Acesta își descarcă valențele estetice și de document printr-o analiză hermeneutică atentă, descojind felie cu felie atât implicațiile de structură internă, cât și pe cele care îi rotunjesc conținutul ideatic (Wahrheitsgehalt). Caragiale a publicat broșura dintr-un reflex de ziarist cu state vechi, jonglând și combinând fapte, pentru a desemna un tablou cât se poate de veridic: nu doar politic, ci și al întrepătrunderilor financiare și economice dintre Vechiul Regat și Transilvania. Nu mai știu dacă m-am aventurat să afirm că „și-ar fi priment” instinctiv sau subconștient odăile exilului, teză pe care o subscriu fără doar și poate acum, din perspectiva „2020”, ca să nu o omit pe celebra doamnă premier VVDăncilă, care a fost stafida amară a tortului național, marcând exemplar diferența dintre „dunăreni” și cei de peste munte, ditamai culisă a chestiunii naționale.

Nu mai țin minte cât de mult am insistat asupra faptului că textul nu a mai fost publicat în edițiile critice ale operei sale de după Zarifopol. Probabil, sper că îl voi regăsi pe undeva mapa de lucru! În ultimii 35 de ani, cele scrise și adunate m-au cam dat afară dintre pereții locuinței, aici la Heidelberg, iar de acum unșpe ani, și la Brașov, unde am preluat locuința familiei după decesul tatălui meu și unde am dus cea mai mare parte a bibliotecii (cărțile preponderent germane) și foarte multe cartoane cu materiale nesortate. Situația din „Noul locatar” de Ionesco nu e încă atât de dramatică, loc ar mai fi, mai ales sub Tâmpa. Mapa de lucru înseamnă: adunate în plicuri mari, toate còpiile, notițele și însemnările din vremea în care nu exista google; schițe, planuri. Mapa și textul sunt un tot organic și îmi permit într-un timp relativ scurt să mă repun în situația în care mă aflam, când a început să mă intereseze o anumită tematică, respectiv când a început să prindă contur un eseu, un articol sau o scurtă comunicare. De exemplu, cândva am vorbit la „Gadamer-Kreis” despre „Rinocerii” ionescieni, pe când mutanții lor contemporani mai păreau a fi oarecum timizi. Și în acest sens, lucrurile s-au schimbat în rău.

Închei nota memorialistică cu această asocieră. Caragiale nu-l trimitea, în textul la care mă refer, pe Pristanda, ca să numere drapele. Există însă, aflu, chipurile o fracțiune Monaco la Dâmbovița (!), globalizarea ne-a ajuns cumătrii cu frații latini din Brazilia iar acum bântuie niște „trebi” mici-mici de tot, care pot da noi dimensiuni Miticilor. Le taie suflarea.

Peterhof, 31. octombrie 2020